Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

1939 ий
22
апрель
№19 (583)

Проверочный испытанийлан сайын ямдылалтына

7-ше классыште могай предмет дене испытаний лиеш

7-ше классыште тунемше-шамыч неполный средний школым пытарат, да нуно выпускник-шамычлан шотлалтыт.

Тиде классыште испытаний руш йылме дене (письменный да устный), литература дене (письменный да устный), алгебра дене (письменный) геометрий, СССР Конституций, физика, химий, зоологий, географий, иностранный йылме дене (чыла устный) лийыт.

Испытаний 15 июнь марте шуйна.

Руш йылме дене письменный испытанийыште диктант лиеш, а литература дене изложений.

Алгебра дене испытанийыште ик задачым да кок примерым решатлыман.

Испытаний жапыште пионер-шамычым перегружатлаш огеш кӱл

Йоча-шамычым интересоватлет гын, нуно эре тый денет вырля лийыт. Мый кеч кунамат нуньн сай старший йолташышт улам. Тиде мыланна, вожатый-шамычлан, пашаште чот полша.

Мемнан пионерский организацийыште 252 пионер уло. Нуным ме кандаш отрядлан шелын улына. Шуко отрядыште 30 пионер деч шуко огыл, тыге шеледымаш пашаште сай результатым пуа.

Мыйын пашам ончыч сайынжак каен огыл. Кажне кечын мый декем 3—4 вожатый паша ыштышаш нерген йодаш толыт ыле. Нуньн шуко умлыдымо вопрос лийын. Варажым вожатый-шамыч дене семинарым эртарылаш тӱҥальым. Тушто ме ончык мом ыштышаш нерген раш умылтарен пуэна.

Шуко отрядын пашашт кызыт интересный, живой да содержательный. Куклина Нюра, Дьяконова Маня, Романова Вера—школышто эн сай отрядной вожатый улыт.

Звена-шамыч шкеныштын тӱҥ задачыштым шуктен шогат. Агачев Вован, Гущина Галян, Михеева Ритан, Лоскутова Фаян, Шестакова Нюран звенаштышт начарын тунемше ик пионерат уке.

ВКП(б)-ын 18 с'ездше лӱмеш ече дене походым ыштенна. Кайшыла „Новый путь" колхозеш концертым ончыктышна. Тиде концерт колхозник шамычлан чот келшен, нуно тудым вашке огыт мондо.

Оборонный значок-шамычлан нормо сдатлымаш ВКП(б)-ын XVIII с'ездше лӱмеш оборонный соревнованийлан ямдылалтмаш дене кылдалт шога. 1 апрельлан чылаже 70 пионер ПВХО значоклан нормым сдатленыт.

ГСО дене соревнованийлан кызытат занятийым эртарена. Районный соревнованийыште первый верым налаш чыла ӱшан уло.

Вашке испытаний жап толын шуэш. Испытаний жапыште йоча-шамычым перегружатлаш огеш кӱл. Ме гын, тиде жапыште пионер-шамычым тӱрлӧ пионерский сбор-шамыч дене аҥыртараш огына тӱҥал. Отрядной да звеньевой сборат чӱчкыдын лияш огыт тӱҥал. Тунам нуньн тӱҥ шонымашышт икте лийшаш—чыла предмет денат испытанийым сайын сдатлаш.

Старший пионервожатый—
ВОЛОДЯ КРЫЛОВ.
Ронго средний школа.

Начарын тунемше-шамычым ончык лукташ полшышна

Кокымшо чырыкыште мемнан 6-шо „А" классыште тунемше Александров Николай ден Александров Ваня кум плохо отметка гыч налыныт ыле.

Тиддеч вара ме нуным ончык лукташлан кӱрылтде полшаш тӱҥална. Эрден урок тӱҥалмеш, урок пытымек нунылан тунемашышт полшен улына. Тыге полшымо дене нуно ятыр ончык кайышт. Кумышо чырыкыште ударник лияш мутым пуышт. Пумо мутыштым шуктеныт. Ынде мемнан классыште начарын тунемше иктат уке.

Иванов Николай.
Сотнур средний школа,
6-шо „А" класс.

Йошкар-Ола фельдшерско-акушерский училищыште тунемше-шамыч Аристова Зинаида ден Олькина Таиса республиканский музейыште мамонтын лужым ончат.

Фото Овечкиньн.

Ме коктын ямдылалтына

Ме кодшо чырыклаштат сайын тунемын улына. Но вет тиде мемнам испытанийлан ямдылалтме деч пырчат огеш утаре. Садлан ме апрельын тӱҥалтышыштыжак повторитлаш тӱҥалын улына.

Ме коктын ямдылалтына. Алгебра дене ямдылалташ шукырак жап кӱлеш—упражненийым, задача-шамычым ыштылман. Садлан тудым эн ончыч повторитлаш тӱҥална. Адак Конституций дене ямдылалтына.

Мо йӧсырак гын, умылымешке, кум-ныл пачаш лудына. Умбач лудмаш—тиде повторений огыл. Чылажымат сайын умылаш тыршыман, тунам веле испытанийлан ямдылалт шумылан шотлаш лиеш.

Данилов Антон ден
Остроумов Ефстаф.
Звенигово район,
Красноярский НСШ, 7-ше класс.

Гришан шонымашыже—отлично сдатлаш

Мемнан школышто Яковлев Гриша деч (7-ше класс) испытанийлан ямдылалтмаште сай примерым налын кертыт.

Тудо чыла предмет денат пеш виян ямдылалташ тӱҥалын.

Пытартыш жапыште тудо руш йылмым, алгебрым, геометрийым повторитла.

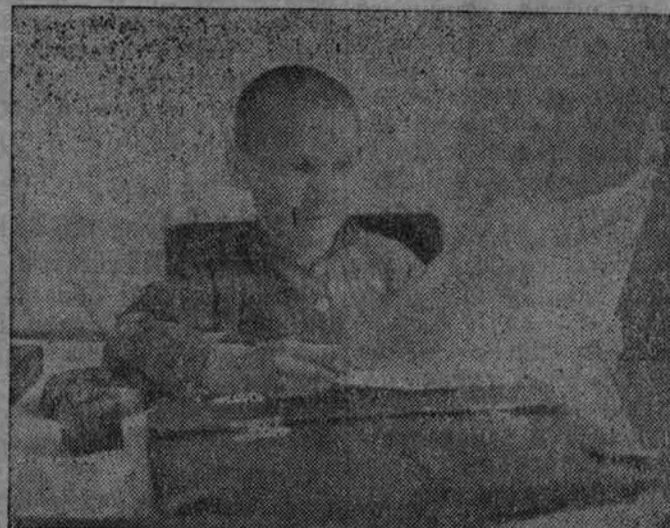
Кузнецов Сема.
Шиньша средний школа,
Морко район.

4-ше чырыкыште начар отметкым пытарена

3 апрельыште мемнан 7 номеран пионерский отрядын сборжо лийын. Сборышто кумышо чырыкыште тунемме итогым лончылышна. Тыжечын пале лие: отрядыштына дисциплина кӱлеш кукшыштыштӧ огыл. Южо тунемшын А. Ивановын, А. Гребневын, С. Богдановын, Н. Болгаревын, Г. Медведевын плохо отметкышт уло.

Сборышто чыла пионер-шамыч 4-ше чырыкыште начар отметкым пытарен, хорошо да отлично тунемаш тӱҥалаш мутым пуышт. Начар тунемше-шамычлан полшаш тӱҥалыт.

Вожатый Т. Целищева.
Отряд совет председатель
В. Медведев.
Куракин средний школа,
Параньга район.

НИКОЛАЕВ ЮРИК Сотнур район, Пӧт'ял НСШ-те тунемеш. Тудо отличник, сай общественник, дисциплинированный пионер.
Кызыт тудо яра жапше годым газетыште тӱрлӧ увер-шамычым лудеш.

ФОТО МОСОЛОВЫН.

Кузе мемнан класс ончыл класс лие

Кокымшо чырыкыште мемнан когыньн куд плохо отметка гыч ыльыч. Садланак ВЛКСМ-ын 20-шо идалыкше лӱмеш соревноватлымаште мемнан класс эн начар показательым ончыктен.

Чынак, тунам ме шкат тунемаш тыршен она ул.

— Эй, эше тунемме ий вашке огеш пыте, варажым ме садак сайын тунемаш тӱҥалына, — манына ыле. Йолташ-шамыч полшынешт гынат, ме нувым колыштын она ул.

Тачысе уроклан ямдылалтын улыда?—маныч йолташ-шамыч шуко гана йодыныт. Ме шуко гана: ямдылалтын улына, манын шойыштына ыле.

Тыге тунемат гын, ончыч шинчыме материалымат монден пытарет.

Кумышо чырык. Тиде чырыкыште ме большевистский партийын XVIII с'ездше лӱмеш соревнованийышке ушнен улына, 5-ше „А" класс дене соревноватлена. Тиде классым сеҥаш мыланна шуко вийым пышташ кӱлеш.

Тиде чырыкыште шкенам тӧрлаташ пижына. Классна эше дружный лие. А тидыже мыланна плохо отметкым пытараш да тунеммашым саемдаш чот полшыш.

Эрдене урок тӱҥалме деч ончыч иктат шургышо уке, чыланат шып гына лудын шинчат, южышт уроклан ямдылалтыт. Ынде меат уроклан ямдылалтын толына.

Адак тудат оҥайын чучеш: уроклан сайын ямдылалт толмек, учитель йодеш гын, садак я хорошом, я отличным налат. Тунам тунемаш ныктышылан эше шукырак каласымет шуэш.

Кумышо чырык пытыш. Ме ынде школыштына эн ончыл класс улына, 5-ше „А" классымат сенгена. Ынде 12 ударник улыт. Меат коктын плохо отметкым пытарышна.

Но мемнан эше ик плохо отметка уло—тиде Чендемерова Настян. Тудо руш йылме дене письменный пашам начарын возен, мӧҥгыштыжӧ шагал упражнятлен.

Настялан ме чыланат полшаш тӱҥалына. Нылымше чырыкым мемнан класс сайын тунемын пытара.

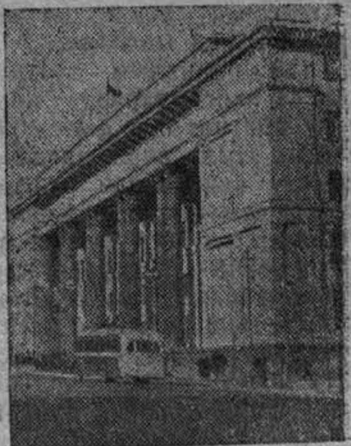
Беляев Геня ден
Якимов Никандр.
Немда НСШ,
У-Тор'ял район.

Пумо мутем шуктышым

Мый кумышо чырыкыште отличник лияш мутым пуэнам ыле. Пумо мутем шуктышым. Кумышо чырыкыште чыла предмет денат отлично отметкым нальым.

Нылымше чырыкыштат отличник лӱмем ом волто. Начарын тунемше-шамычлан эре полшем.

Мамаев Дмитрий.
Кузнеч НСШ, У Тор'ял район.

Грузийын столицыже. Снимкыште: Маркс—Энгельс—Ленин институт филиалын пӧртшӧ.

Кузе Италий Албанийым шупшын налын

Итальянский фашист-шамыч Албанийым шупшын налмек, тушто шке еҥышт дене „правительствым“ ыштеныт. Тудым Муссолини—„Временный административный албанский комитет“ манын лӱмден. Варажым пуйто тиде „комитет“ албанский коробым итальянский корольлан предложитлен манын Италий увертарен.

Тиде комедий гыч нуно теве мом ончыктынешт: пуйто Албанийым Италий шупшын налын огыл, а Албаний шке Италийыш ушнаш шонен.

Чехословакийым налме годым Гитлерат тыгак поступатлен ыле.

Итальянский капиталист-шамыч Албанийын поянлыкшым шукертак шке кидыштышт кученыт. Албанский пашазе-шамычын пӱжвӱд дене лукмо пайдале ископаемый-шамычым Италий шке декше шупшыктен. А ынде нуно шкенжым арален кертдыме тиде элым открыто шупшын налаш да тушто фашистский порядкым ышташ решитленыт.

Но туге гынат, фашистский захватчик-шамычлан шке сеҥымашыштым пайремлаш эше эр. Нунылан элын кӧргышкыжӧ шеҥын пурашыште эре йӧсӧ лиеш. Албанский партизан-шамыч фашист-шамычлан пеҥгыде отпорым пуэн шогат. Чакнымышт годым кӱварым сӱмырен кодат, корным шалатат.

Гитлер Литвам шупшын налаш ямдылалтеш

Клайпедский областьым налмек, кызыт Гитлер Литвам шупшын налаш ямдылалтеш.

Германский агент-шамыч Литва мучко подрывной пашам ыштат, но литовский калык гитлеровец-шамычлан решительный отпорым пуэ. Шуко олаште, яллаште литовец шамыч германский агент-шамычым кучат да полицийлан пуат.

Китайский армийын боецше-шамыч. ТАСС фотохроника.

Нью-Йоркышто международный выставка почылтеш

30 апрельыште Нью-Йоркышто международный выставка почылтеш. Тушто Советский Союзат участвоватлаш тӱҥалеш. СССР-ын павильонжым ыштен пытарыме. Тудым Советский Союз гыч Америкыш лӱмын намийыме чапле сортан мрамор дене ыштыме.

Павильонын кугу, чапле заллаштыже сталинский эпохын да Советский Союзысо калык-шамычын сеҥымашын величийым ончыктышо замечательный экспонат-шамыч улыт. Выставкыш толшо-шамыч мемнан общественный ден государственный стройым, калык озанлыкым, СССР-ысе шемер-шамычын культурыштым пален налыт, промышленностьлан, социалистический ял озанлыклан, транспортлан, энергетикылан, жилищный строительствылан, т. м. посвящатлыме экспонат-шамычым ужыт. Картина, скульптура, механизированный макет, фотомонтаж, карт да диаграмма-шамыч выставкыш толшо-шамычлан социализм элын достиженийжым ончыктат.

Павильон воктен кокымшо изи зданий—Арктика павильон уло. Тидын деч посна американский наций павильоныште Советский Союзлан изирак верым пумо.

Советский павильоным оформитлаш СССР-ын сай художникше ден скульпторышт чот полшеныт.

Снимкыште: Рӱдандыме сталь дене ыштыме фигура. Фигурын кӱкшытшӧ 17, 6 метр. Рубиновый звездаге 23, 5 метр.

Йоча автомобиль ден велосипед-шамыч

Сталин лӱмеш Московский автомобильный заводышто ширпотреб цехлан у, кугу корпус ышталт шукталтеш. Тыште йытра форман детский автомобильым да кум ораван велосипедым ышташ тӱҥалыт.

Тений уже 10 тӱжем йоча автомобиль да 50 тӱжем велосипед ышталт лукталтеш.

В. И. Ленинын автомобильжым мумо

Керчьыште В. И. Ленинын автомобильжым мумо. Тиде автомобиль дене Ленин 1920 ий гыч кудалышташ тӱҥалын. Ильичын колымыжо деч вара машина Совнарком гаражыште шоген, тидын деч вара Крымыш кусаралтын улмаш да тудо йомдаралтын.

В. И. Ленинын Центральный музейже ятыр ий жап тиде машиным кычалын да тудым муын.

Кызыт тудо автомобиль В. И. Ленинын Центральный музейышкыже колтымо.

Границысе случай

14 ияш Геннадий Кабиреевым тудын ял гыч лекмыж годым палыдыме пӧр'еҥ вашлийын да ялысе ик гражданкылан записка ден паспортым намиен пуаш йодын.

Геннадийлан тудо подозрительныйын чучын. Запискым налмеке тудо вондер коклаш шылын да палыдымым эскераш тӱҥалын.

Геннадий икте нерген шонен: кузе тиде еҥ нерген пограничник-шамычлан увертараш? Кенета тудо Тимофей Федореев йолташыжым ужын. Тудым шып ӱжын да заставышке колтен, а шкеже палыдыме еҥым эскераш кодын.

Вашке пограничник-шамыч толыныт. Нуно палыдыме еҥым кученыт. Тудо иностранный разведкын агентше улмаш.

Дальневосточный граница.

Первый Май—международный пролетарский солидарностьын пайремже

(Исторический справка)

Первый Май пайремым пайремлаш тӱҥалмылан тений 50 ий темеш. 1889 ийыште Париж олаште (Франций) социалист-шамычын международный конференцийышт эртен. Тиде конференций 1890 ий 1 майыште чыла элласте пашазе-шамычын международный манифестацийыштым [1]) организоватлаш пунчалын. Манифестацийыште 8 шагатан паша кечым требоватлаш ыштыме.

Тиде пунчалым пӱтынь тӱнясе пролетариат пеш кугу нӧлталтмаш дене вашлийын. Чыла вере пашазе-шамыч капитализм ваштареш кучедалаш организован но ямдылалташ тӱҥалыныт. Парижский конференций первомайский манифестацийым 1890 ийыште гына эртараш пунчалын. Но масса 1 Майым шкенжын ий еда пайремлыме боевой пролетарский солидарность пайремышкыже савырен. 1890 ийыште 1 Май кечын ятыр элласте пашазе-шамыч демонстраций ден стачка-шамычым эртареныт. 1890 ийыште 1 Май кечын тӱня пашазе классын общий международный выступленийым первый гана ужын.

Ты годым пашазе движений Австрий ден Францийыште эн виян лийын. Германийын шуко олалаштые пашазе-шамыч бастоватленыт.

Францийыште первомайский движений эн чотшым 1905—1906 ийлаште лийын. 1906 ийыште первомайский движенийым правительство тӱрлӧ семын чараш тыршен. Туге гынат, парижский пашазе-шамыч шкеныштын илышыштым саемдышаш верч кугу демонстрацийым ыштеныт. Тиде демонстрацийыште 150 тӱжем еҥ участвоватлен. Пашазе-шамычын икмыняр ужашышт Первый Май кечын забастовкым ыштеныт. Забастовка пашазе-шамычлан пайдалын пытен. Тидын деч вара первомайский стачкын идейже эше кумдан шарлен да популярный лийын.

II Интернационалын оппортунистический вуйлатыше-шамыч 1 Май пайремлымашым буржуазийлан пайдале лийже манын ыштараш тыршеныт. Нуно международный пролетарский маевкын революционный характержым, куатшым луктын шуаш тыршеныт. Но пашазе класс 1 Майым шкенжын международный единствожым, пролетарский интернационализмым пеҥгыдемдымаш пайремыш савырен.

1890 ий первый май кечын Варшава олаште (тунам Варшава кугыжан Российын олаже ыле, кызыт Польшан столицыже) 10 тӱжем пашазе бастоватлен. Вес ийыштыже первомайский пайремым Петербургышто эртареныт. 1892 ийыште первомайский демонстраций Российын ятыр олаштыже эртаралтын.

1896 ий гыч Российысе пролетариат майский демонстрацийыште экономический требованийым веле огыл, но политический требованийым шындаш тӱҥалын. Ий еда пашазе классын сознательностьшо ден организованностьшо кушкын шоген, тудын политический праваже верч кучедалмыже виянгын.

Первомайский демонстрацийын волнаже национальный окраинлашкат кумдан шарла. 1898 ийыште Тифлисыште кӱртньӧ корно пашазе-шамыч пеш кугу забастовкым эртареныт. Тиде забастовкым Сталин йолташ вуйлатен.

Первомайский демонстраций-шамыч 1905 ийыште ойыртемышнак виян лийыныт. Тиде ийыште демонстраций пашазе-шамыч кугыжан властьым сӱмыраш ӱжмӧ лозунг дене лектыныт. Тунам первомайский демонстрацийыш кресаньык, салтак, матрос-шамычат лектыныт.

1905 ийысе революцийын сеҥалтмыж деч вара пашазе класс Первый Майым шолып пайремлаш тӱҥалын. Ты годым Российысе пролетариат международный пролетариат дене кыл кучымашым, царизм ваштареш кучедалмыжым чарнен огыл. Ленин—Сталин партий вуйлатыме почеш пашазе класс шке эрыкше верч пеҥгыдын шоген.

Российыште первомайский демонстраций 1917 ийыште пеш виян эртен. Петроград оласе (кызыт Ленинград) пашазе-шамыч демонстрацийыш „Чыла властьым советлан!“ манме лозунг дене лектыныт. Демонстрацийым большевистский партий вуйлатен.

Мемнан родина первый гана 1 Майым 1918 ийыште официальный шемер пайрем семын пайремлен.

Мемнан эл—куатле социалистический элыш савырнен. 1 Май кечын пӱтынь советский калык шкенжын морально-политический единствожым, большевистский партий йыр, шкежын йӧратыме вождьшо да учительже великий Сталин йыр сплотитлымашым ончыкта. 1 Май кечын СССР-ысе шемер шамыч тӱнямбалсе пролетариат дене солидарный улмыштым, фашизм да моло тӱрлӧ тушман кашак деч аралалташ ямде улмыштым ончыктат.

Пӱтынь советский калык Ленин — Сталин партийын XVIII-ше с'ездын утвердитлыме 3-шо пятилеткын планжым чаплын шуктышаш верч социалистический соревнований ден стахановский движенийым эше чот шарен 1 Май пайремым вашлиеш.

1) Манифестаций — солидарностьым але протестым ышташ публичный массовый выступлений.

ЮНЫЙ ПИОНЕР-ШАМЫЧ КӦ ТУГАЙ УЛЫТ

(Мучаш. Тўҥалтышыже 18-ше №-ыште)

Октябрят-шамыч дене пашам кузе ыштыман

1937 ий марте изи ийготан школьник-шамычым октябрят да октябрятыш пурдымо-шамычлан шеледеныт. ВЛКСМ ЦК-ын 1937 ий 11 январьыште лийше бюрон решенийже тыге шеледымашым йоҥылышлан шотлен да пытарен.

1-ше ден 2-шо классыште тунемше-шамыч октябрят-шамыч улыт, октябрятым звездочка-шамычлан шеледыме огеш кӱл. Октябрят-шамыч дене пашам сайын шындашлан классыште кок октябрятский группым ышташ лиеш.

Октябрят-шамыч дене пашам учитель-шамыч, вожатый—комсомолец да 7-ше ден 8-ше классыште тунемше ончыл пионер-шамыч пашам ыштат.

Вожатыйлан октябрят-шамычым сайын воспитатлыман, нунылан дружный школьный коллективыште улмыштла чучшо. Занятий деч вара нуно мурым мурап, модаш, сӧрал ойлымашым колышташ да иктаж мом шке ыштен кертӓш условий лийже.

Изи-шамычын пионерыш пурташ ямдылыме дене пырля нуным комсомольский ден пионерский организаций дек йӧратымашым воспитатлыман.

Вожатый-шамычлан лудаш сай книгам ойыраш, йочам кугырак дек, шке йолташ дек вежливый лияш, лӱддымӧ, честный да аккуратный лияш туныктыман.

Вожатый-шамыч октябрят-шамычлан мемнан родина нерген, гражданский войнан геройышт нерген, мемнан элын знатный еҥышт нерген, коммунистический партий нерген, Владимир Ильич Ленин ден Иосиф Виссарионович Сталин нерген образно да келыштарен, сайын каласкалышаш улыт.

Йошкар-Ола фельдшерско-акушерский школа, воктенже „Связь“ пӧрт.

Фото М. Чуршуковын.

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

(Шочмыжлан 23 апрельыште 375 ий темеш)

1564 ий 26 апрельыште Английын Авонысо Стретфорд лўман изи местечкысе черкын книгаштыже Вильям лўман азам тынеш пуртымо нерген регистрироватлыме лийын. Тиде—1564 ий 23 апрельыште шочшо Джон Шекспирын эргыже улмаш.

Вильям Шекспирын ачаже—Джон Шекспир Стретфорд олашке 1551 ийыште толын. Тудо тиде олаште мясниклан пашам ыштен. Вильям Шекспират пашалан йӧршӧ лиймекыже олаште вольык шўшкылмӧ верыште пашам ышташ тўҥалын.

Вильям Шекспир Стретфорд оласе школышто тунемын. Тиде школыштыже тудо древний йылме-шамычым тунемын. Варажым Стретфорд ола гыч Лондоныш каен. Лондонышто тудо театрын актер-шамыч труппышто участвоватлен. Тиде театрым тунам знаменитый артист Ричард Бербедже вуйлатен. Вильям Шекспирын великий драматург лийшашыже, тудын творческий талант улмыжо XVI курымын 90-шо ийын тўҥалтышыштыже палыме лияш тўҥалын. Тиде теве тыжечат раш пале: 1592 ийыште английский драматург, Шекспирын современникше Томас Неш тыге ойлен: „Шекспирын рвезе годым возымо исторический хроникан, „Генрих VI“ произведенийже зритель-шамыч коклаште кугу успех дене пайдаланен. „Генрих VI“ произведенийын ик геройжо колымо годым 10 тўжем зритель-шамыч шортыныт“.

Гениальный английский драматург да поэт Шекспирын лўмжӧ ынде 300 ий утла пўтынь тўнялан палыме лийын шога. Вильям Шекспир илышым пеш чын, калыкын шонымыжо семын пеш раш ончыктен возен. Шекспирын возымо „Гамлет“, „Макбет“, „Король Лир“, „Отелло“, „Ромео и Джульетта“ пўсӧ да замечательный драмыже-шамыч, „Виндзорские кумушки“, „Двенадцатая ночь“, „Много шума из ничего“ да моло оҥай да воштылтышан комедийже-шамыч советский театрын сценылаштыже кугу интерес дене шындалтыт.

Шекспир XVI курымын кокымшо пелийыштыже да XVII курымын тўҥалтышыштыже (1564—1616 ий) илен. Тиде Возрождений эпоха лийын. Тиде эпохышто Английыште средневековье писын экономический нӧлталтмаш дене, наука, искусство да литература пеледмаш дене вашталтын. Возрождений эпоха нерген Энгельс тиде пеш кугу прогрессивный (ончык каймаш) вашталтыш лийме жап лийын, манын возен. Возрождений эпохылан чыла пашам шинчыше ученый, куатле виян еҥ кўлын. Шекспир тиде жапыште ушан еҥ кокла гыч иктыжлан шотлалтын.

Чылаже Шекспир 37 пьесым, кок поэмым да шуко стих-шамычым возен. 18 пьесыжым тудын илымыже годымак печатлыме.

Шекспир калыкым йӧратен. Тудо айдеме тукымын великий праваже верч кучедалын. Вильям Шекспирын шке произведенийлаштыже герой-шамычым правдиво ончыктен.

Научный социализмын основоположникше-шамыч Маркс ден Энгельс Шекспирын творчествыжым кугун акленыт. Маркс Шекспирым эн йӧратыме поэтланже шотлен.

Шекспирын творчествыже калык гыч лекше творчество. Тудо шкенжын идейшотыштыжо прогрессивный да кумда обществылан умлаш лийше.

Мемнан элыште Вильям Шекспирым кугун аклат. Шуко произведений-шамычше руш йылмышке кусарыме улыт.

ЙОДСЯ — УМЫЛТАРЕНА

МО ТУГАЙ ФАШИЗМ?

Фашистский правительство улман эллаште шемер-шамычын нимогай правашт уке. Нунылан шкенышт организацийым ышташ вел огыл, газетым лукташ, даже кум-ныл еҥлан иктыш погынашат чарыме. Чыла шотыштат шемер-шамыч фашист-шамычын зверский произволышт да нунын шеҥгелнышт шогышо капиталист-шамыч деч зависимый улыт. Фашистский элла—шемер-шамычлан тюрьма-шамыч.

Фашист-шамыч кӧ тугай улыт да тиде лўм кужеч лектын?

„Фашизм“ мут итальянский Fascio мут гыч лектеш. Итальян семын „фашио“ пучокым ончыкта. Секир йыр кылдыме розга-шамычан пучок древний Римыште государствын почетный охранаже—ликтор-шамыч властьын знакше лийын.

* * *

Мировой империалистический война пытымек, 1914—1918 ийлаште шуко капиталистический эллаште буржуазийын властьше чот лушкыдемын.

Мланде шарын ик кудымшо ужашыштыже — Российыште — Ленин—Сталин партий вуйлатыме почеш пашазе ден кресаньык-шамыч капиталист ден помещик-шамыч властьым ўштылын, советский властьым установитленыт.

Буржуазий шкенжым аралымашым разбойничатлымаште ужын. И тудо революционный движенийым чарныде пызыраш да шалатылаш тўҥалеш.

1919—1920 ийлаште Италийыштат революционный движений вияҥеш. Кресаньык-шамыч помещикын мландыштым шупшын налыныт. 1920 ий август ден сентябрь тылзылаште пашазе шамыч фабрикым налыныт да вооруженный охраным организоватленыт. Фабрика ден завод-шамыч шуко арня пашазе-шамыч кидыште лийыныт.

И вот, капиталист-шамычын вўран слугаже Муссолини революционный волнам пытарышаш верч, буржуазийын заданийже почеш 1919 ийыште бандитский организацийым ыштен. Тиде организацийын янлык чурийжым петырашлан лийын, тудо ликтор-шамычын значокым налын. Тиде разбойничьий организацийын отрядышт „фаши“ маналтыныт, а организацийыште шогышышт — „фашист-шамыч“ лийыныт.

Фашист-шамыч бандыште капиталист, помещик-шамычын эргышт, война деч вара армий гыч колтымо офицер-шамыч, вор, бандит, громил-шамыч улыт.

Фашист-шамыч пашазе-шамыч ваштареш карательный экспедицийым колтылыныт. Нуно пашазе союзын зданийыштым йўлалтылыныт, коммунист-шамычым пуштеденыт, сай еҥ-шамычым тюрьмаш колтылыныт.

1922 ий октябрь тылзыште Муссолинин фашистский бандыже-шамыч шойыштмаш да насилий дене Италийыште властьым налыныт.

Тидын деч вара революционный пашазым, кресаньык ден чыла антифашист-шамычым поктылмаш эше чот вияҥеш. Шемер-шамычын правашт йӧршеш пытен. Фашистский партий деч моло партийым петырыме. Коммунист-шамычым пеш чот преследоватлат.

1929 ийыште капиталистический мирыште келге экономический кризис тўҥалын. Кужу да нелэ кризис жапыште пашадыме-шамыч шукемыт. Шужымаш кугун шарлен. Эн чотшым Германийыште илыше шемер-шамычлан тиде кризис логалын.

Германский пашазе-шамыч чўчкыдын бастоватлаш, революционный лозунг дене уремыш лекташ тўҥалыныт. Тиде буржуазийым лўдыктен. Тыге капиталист-шамыч шкенызтын властьыштын сўмырлаш тўҥалмыштым да пашазе-шамыч ваштареш шоген кертдымыштым ужынытат, нуно властьыш фашист-шамычым ўжыныт.

1933 ий январь тылзыште крупный буржуазийын полшымыжо дене германский фашист-шамыч да нунын главаже Гитлер властьым шупшын налыныт.

Тиде жап гыч германский фашизм захватнический войналан ушдымо гай ямдылалтеш. Гитлер оружий вий дене Австрийым, Чехословакийым, Клайпедский областьым шупшын налын. Итальянский фашист-шамыч дене пырля тудо Испанийыште вўран войнам ыштен.

Гитлер ден Муссолини мирный калыкым угыч шупшын налмаш дене лўдыктылыт. Войнам да еҥ-шамычын мландыштым шупшын налмашым фашизм тўҥлан шотла. Вот молан итальянский бандит-шамыч албанский калыкын мландыштым виешак пуреныт.

Фашист-шамыч Германий ден Италийым казармышке савыреныт. Фашизм—историйыште палыме чыла тўрлӧ варварство дечат шучко. Фашизмын господствоватлыме жапыште Италий ден Германийыште лу тўжем дене антифашист-шамычым судитленыт да казнитленыт. Шўдӧ тўжем калык тюрьмалаште да концентрационный лагерьлаште орланат.

Кызыт итало-германский фашист-шамычын озаланыме баске-шамычын элыштышт (Испанийыште) „гаррота“ дене казнь эртаралтеш. Тиде—средневековьын эн шучко орудийже.

* * *

Чыла передовой человечествын фашизмым ужмыжо огеш шу. Германийысе, Италийысе, Испанийысе шемер-шамычынат нуным ужмышт ок шу. Кўсыным тӧрлымӧ час вашке толын шуэш. Тунам фашистский изверг да войнам ылыжтыше-шамыч шалаталтыт да йӧршеш пытаралтыт.

М. МАРИНИН.

„Пионерская правда“ гыч.

„Артемуголь“ трестын (Приморский край) эн кугу шахтыже. Снимкыште: Шахтын общий видше.

Марийский АССР Чувашский АССР дене соревноватлаш тӱҥалын

Республикысе колхоз-шамыч кумышо Сталинский пятилетка лӱмеш соревнованийыш ушненыт. Нуно ял озанлык пашам образцово ышташ Чувашский республикысе колхозник-шамычым соревноватлаш ӱжыныт. Тыге 1939 ийыште мемнан Марийский АССР Чувашский АССР дене соревноватлаш тӱҥалын. Шукерте огыл Чувашский республик дене социалистический договорым заключитлыме.

У средний школа-шамыч ешаралтыт

1939-40 тунемме ий гыч Марийский АССР-ысе 9 неполный средний школа-шамыч средний школыш савыралтыт.

У средний школа-шамыч: Йошкар-Олаште, Медведевыште (Йошкар-Ола район), Елеевыште (Косолап район), Мари-солаште (Шернур район), Немдаште (У Тор'ял район), Паратыште (Сотнур район), Кожлаерыште (Морко район), Люльпаныште (Оршанка район) да Еласыште почылтыт.

■ ■ ■

Чыпа нерген кӱлыкын

● ЯПОНИЙЫН ик Токио олаштыже гына ий еда туберкулез дене 20.000 рвезе ден ӱдыр-шамыч колат.

● АБИССИНИЙЫШТЕ партизан-шамыч ваштареш кучедалмыште тений март тылзыште 36 итальянский офицер ден салтак-шамыч да 44 моло тӱрлӧ итальянский подданый-шамыч коленыт.

Шошо. Фотоэтюд Г. Черновын.

Пеледышан сатым куштена

1-ше Май пайремлан школым сат да пеледыш дене сӧрастараш гын, пеш сай лиеш.

Мемнан школ майлан ужар тӱсым чия. Школ вуйлатыше Федор Петрович кажне тунемшылан кӧршӧкым налын пуэн ыле. Ме тушагын пеледышан сатым куштена. Кече еда вӱдым оптена, нуно уже пеледалташат тӱҥалыныт.

Кызыт школыш пурет гын, йыр-ваш тамлын ӱпшалтеш.

1 Майлан мӧҥгыштат мый пеледышым шынденам.

Ведевькина Лиза.
Тор'ял район,
Эркан -Сола начальный школа.

Мыйын подаркем

Первый Май пайремлан мый сӱретан альбомым ямдылем. Тиде альбомыш Май пайремым ожно кузе эртарыме нерген сӱретым ыштенам.

Адак тӱняште мемнан эн пиалан элыштына тиде пайремым эртарыме нерген сылнын гына сӱретлем, почеламут-шамычым возем.

Вася Поляков.
Весьшӱргӧ НСШ,
Морко район.

Нормым сдатлышна

Ме Кужмарий НСШ-ыште тунемше-шамыч 1 Май вашеш ГСО ден БГСО значок-шамычлан нормым пуаш манын телымак мутым пуэн улына ыле. Кызыт мемнан кокла гыч 20 еҥже БГСО-лан сдатленыт, моло тунемшышт ГСО-лан пытартыш нормым сдатлат.

Загайнов Иван.
Ронго район.

Первый Майлан ме мом ямдылена

Моло школласе тунемше-шамыч семынак меат 1 Майлан ямдылалтына: лозунгым возкалена, муро-шамычым тунемына, физкультурный упражненийшамычым ямдылена. Драмкружок спектаклым ямдыла. Авиамоделист-шамыч кугу аэроплан модельым ыштат.

Загайнов Васлий.
Ронго средний школа.

Изи-какшан энгерыште шошо вӱд ташлен.
Фотоэтюд С. Чуршуковын.

Чурийончымын (зеркалын) историйже

Кодшо курымын мучаштыже Римский эпоха жапысе Юлий Цезар кугыжан воинский отряд шогымо верыште mландым кӱнчен онченыт. Мландыште моло вещества-шамыч дене пырля изи янда пластинкым муыныт. Археолог пластинкыш пижше ошмам пеш шекланен ӱштылшыжла шкенжын чурийжым ужын.

Тиде чурийончымын изи катлыше ужашыже улмаш. Тудын ик велже вулно дене чиялтыме лийын. Садланак отражений вудакан койын.

Тӱсдымӧ вошт койшо яндаум Венецийыште кыдалаш курымышто гына ышташ тӱҥалыныт. Тыште варажым ончычсо деч шуко сай чурийончымым ыштен луктыныт. Чурийончымын ик велжым вишкыде ртуть да свинец дене чиалтеныт.

Выпуклый чурийончымым тевe тыге ыштеныт: пуэн эвартыме яндау шар кӧргышкӧ вишкыде ртутьым колтеныт. Ртуть дене тудын кӧргыжӧ йыр чиалталтеш. Кошкымек кӱлеш семын пӱчкеденыт. Тыге выпуклый чурийончымо лийын.

Ртуть—тазалыклан ядовитый вещества. Ртутьын парже тазакыклан пеш вредный. Венецийысе пашазе-шамыч зеркальный мастерскойышто ртуть дене пашам ыштен, шкеныштын тазалыкыштым чот начаремденыт. Шуко пашазе-шамыч коленыт. А мастерской оза-шамыч кугу пайдам, пырышым налын иленыт. Тунам чурийончымын качествыже пеш сайжак огыл улмаш гынат, пеш шергын аклалтын.

Сай плоский чурийончым XVII-ые курымын мучаштыже гына лектын. Но тунамат пел могыржым ртуть дене гына чиалтеныт. Моло йӧным муын огытыл. Шӱдӧ ий вара иже знаменитый химик Либих чурийончымым шийын частичкыже дене чиалташ йӧным шонен луктын. Тиде эн сай йӧнлан шотлалтеш.

Либихын йӧнжӧ (изиш изменений дене) кызытат кучылталтеш.

Советский Союзышто наводка дене чурийончымым ышташ чарыме.

Пытартыш жапыште техникыште алюминий дене чиалтыме чурийончымым кучылташ тӱҥалыныт.

Чурийончымо телескопышто, микроскопышто да моло приборыштат кучылталтеш. Телескопышто—эн кӱлеш ужашлан вогнутый зеркал шотлалтеш. Микроскопышто чурийончым ончымо предметым утларак волгалтараш полша.

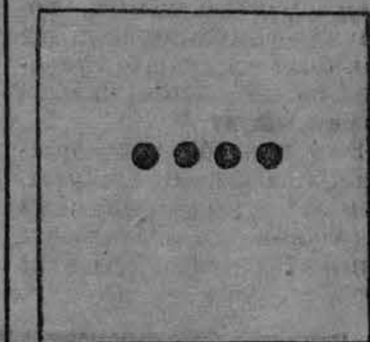
Чурийончым тугак врач-шамычлан умша кӧргысӧ корштышо пӱйым ончымаште пеш кӱлешан.

Олман корзинка

Алик, Володя да Миша ик корзинка олмам налыныт, тушто шӱдӧ деч шагал олма лийын. Алик тиде олма-шамычын кум ужашышт гыч иктыжым налын. Тудын почеш Володя кодшо олман 1/3 ужашыжым налын. Варажым Миша корзинкеш кодшо олман 1/3 ужашыжым налын. Пытартышлан кум йоча-шамыч корзинкеш кодшо олмам тӧр пайленытат, олма корзинкыште чыла пытен каен. Корзинкыште налме олма мыняре улмаш? Кажне йоча мыняр олма гыч налыныт?

Пайлыза

Тиде фигурым ныл ик гай тӧр ужашлан пайлыза, кажне ужашыште ик круг лийже.

Калык тушто

Омса, шеҥгелне ала-кӧн шӱмжӧ кыатка.

ТОРОЩИН ЛЕВ ден РОДЫГИН СЕМЕН колтеныт.
Тошто-Тор'ял средний школа.

Ответ-шамыч

Чайнворд

(4 апрельысе „Ямде лий“-ын ончо)

1. Дуеро. 2. Орел. 3. Лондон. 4. Нигер. 5. Реймс. 6. Серафимович. 7. Чапаев. 8. Висла. 9. Алдан. 10. Нур. 11. Руставели. 12. Иркутск. 13. Колгуев. 14. Вена. 15. Аликанте. 16. Евпатория. 17. Якутск. 18. Кура. 19. Арарат. 20. Толедо. 21. Олег. 22. Гитар. 23. Репин. 24. Нил. 25. Лена. 26. Азот. 27. Терек. 28. Кок. 29. Карме. 30. Ереван. 31. Наполеон. 32. Ном. 33. Милан. 34. Некрасов. 35. Висте. 36. Ер. 37. Рылеев. 38. Вашингтон. 39. На.

Могай физик? Ньютон.

Ответым Байков Василий (Шернур средний школа) чын колтен.

ВЕСЕЛА МОДЫШ

Географический акростих

Иктаж вич-куд еҥ погынен, карандаш ден кагазым налза, да ӱчашыза—кӧ вашкерак географический акростихым заполнитла.

Тендан кокла гыч иктыда иктаж могай эл лӱмым каласа, вара чыланат тудо эл лӱмым ӱлыкӧ возен волат. Варажым кажне буква деке географический лӱм лийже манын вес буква-шамычым возен шындат. Мутлан „Франция“ мут пуалтеш. Ик модшын, мутлан, акростихше тыгай лийын:

Финляндия
Рим
Англия
Неаполь
Цейлон
Испания
Ямайка.

Кӧ акростихым эн ончыч составитлен пытара, тудо сеҥа.

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марглавлита № А—360. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.